

Η ιστορική πορεία του Υπουργείου Υγείας στην Ελλάδα (1833-1981)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Ι. ΔΑΡΔΑΒΕΣΗΣ

Ιατρός Υγιεινολόγος – Βιοπαθολόγος, Επ. Καθηγητής Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ

Εισαγωγή

Η άσκηση αποτελεσματικής υγειονομικής πολιτικής, σε κάθε κράτος, βρίσκεται σε συνάρτηση με τη σύσταση, την ορθολογική στελέχωση και την εύρυθμη λειτουργία του Υπουργείου Υγείας, το οποίο ως κεντρικό επιτελικό και διοικητικό όργανο επιλαμβάνεται όλων των θεμάτων, που αφορούν στην υγεία των πολιτών. Στη χώρα μας η οργάνωση του υγειονομικού τομέα υπήρξε βραδεία, ενώ η ίδρυση Υπουργείου Υγείας υλοποιήθηκε με καθυστέρηση εκατό περίπου ετών από την αναγνώριση της ανεξαρτησίας του ελληνικού κράτους¹. Έκτοτε, και μέχρι τις μέρες μας, το Υπουργείο Υγείας ακολούθησε μία διαδρομή που χαρακτηρίζεται από συχνούς διαχωρισμούς των αρμοδιοτήτων του σε περισσότερα του ενός Υπουργεία, από επανενώσεις αρμοδιοτήτων σε ενιαίο υπουργικό χαρτοφυλάκιο, από ολοσχερείς καταργήσεις, καθώς και από επανασυστάσεις του, ενώ οι τροποποιήσεις της ονομασίας του συνέβησαν περισσότερες φορές σε σχέση με κάθε άλλο Υπουργείο². Τα δεδομένα αυτά είναι ενδεικτικά του τρόπου προσέγγισης και αντιμετώπισης των αναγκών υγείας του ελληνικού πληθυσμού, αλλά και της αντίληψης περί του τρόπου οργάνωσης και διοίκησης του κρατικού μηχανισμού από τις εκάστοτε κυβερνήσεις.

Η υγειονομική οργάνωση της χώρας κατά την περίοδο 1827-1922

Ο Ι. Καποδίστριας, πρώτος Κυβερνήτης της χώρας μετά την απελευθέρωση, άνθρωπος ευρυμαθής, με εμπειρίες, με ικανότητες και οράματα, δε μπόρεσε και δεν πρόλαβε να υλοποιήσει αξιοσημείωτες πρωτοβουλίες στον τομέα της υγειονομικής οργάνωσης. Οι υφιστάμενες αντίξοες συνθήκες, η ανυπαρξία υλικοτεχνικής υποδομής, η παντελής έλλειψη συγκρότησης σε όλους τους τομείς και η συνεχής υπονόμευση από τους αντιπάλους του τον ανάγκασαν να περιορίσει τις δραστηριότητές του, κυρίως προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης διοικητικών δομών και υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας στο ελληνικό κράτος³. Οι πρώτες συστηματικές πρωτοβουλίες για την υγειονομική οργάνωση της χώρας ξεκίνησαν επί της Βασιλείας του Όθωνα, με κύριο συντονιστή τον Βαυαρό ιατρό της βασιλικής αυλής Witmer⁴. Το 1833 συστάθηκε η πρώτη υγειονομική υπηρεσία της χώρας, η οποία ονομάστηκε «Υγειονομικόν Τμήμα» και εντάχθηκε ως ένα από τα έξι Τμήματα του νεοσύστατου Υπουργείου Εσωτερικών, με δικαιοδοσίες επί του τομέα της δημόσιας υγείας (πίνακας 1)⁵. Παράλληλα με τις υπηρεσίες υγείας του Υπουργείου Εσωτερικών, ιδρύθηκε και λειτούργησε, από το 1834, το «Ιατροσυνέδριο» με αρμοδιότητες, κατά κύριο λόγο, συμβουλευτικές⁶.

Κατά την περίοδο 1864-1914 παρατηρείται μία τελημάτωση των εξελίξεων στο χώρο της υγείας, κυρίως λόγω της ανάγκης εξασφάλισης πόρων και ανθρώπινου δυναμικού προς συγκρότηση αξιόμαχων ενόπλων δυνάμεων⁷. Η συγκεκριμένη ανάγκη επέβαλε την περικοπή πιστώσεων σε διάφορους τομείς της κρατικής δρα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΟΠΩΣ ΚΑΘΟΡΙΣΤΗΚΑΝ ΜΕ ΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΗΣ 3^{ης} ΙΟΥΝΙΟΥ 1836

A/A	ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
1.	Εφαρμογή νόμων για τον έλεγχο μετάδοσης μολυσματικών νόσων και την επιβολή καθάρσεων
2.	Σύσταση και συντήρηση ιδρυμάτων δημόσιας υγείας
3.	Εποπτεία δημόσιας υγείας
4.	Επιτήρηση αγορών τροφίμων, σφαγείων και συστημάτων ύδρευσης – αποχέτευσης
5.	Εφαρμογή νόμων σχετικών με την άσκηση υγειονομικών επαγγελμάτων
6.	Διοίκηση και διαχείριση του Μαιευτικού Σχολείου
7.	Σύσταση υγειονομικών αρχών

Πηγή (επεξεργασία στοιχείων): Μαστρογιάννης Ι. *Ιστορία της Κοινωνικής Πρόνοιας της Νεωτέρας Ελλάδος*. Αθήνα 1960

ΠΙΝΑΚΑΣ 2. ΔΙΑΣΠΑΡΤΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1894-1914

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ - ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
Τμήμα Εθνοσίας	Συγκοινωνίας
Τμήμα Σχολικής Υγιεινής	Παιδείας
Αστυιατρική Υπηρεσία	Εσωτερικών
Κίνηση του κράτους	Οικονομικών
Υγιεινή της εργασίας – Ιαματικές πηγές	Εργασίας

Πηγή: Μαστρογιάννης Ι. *Ιστορία της Κοινωνικής Πρόνοιας της Νεωτέρας Ελλάδος*. Αθήνα 1960

στηριότητας, ένας εκ των οποίων υπήρξε ο ευαίσθητος τομέας της δημόσιας υγείας. Το αποτέλεσμα ήταν η αναστολή της λειτουργίας αρκετών ιδρυμάτων και υπηρεσιών υγείας, παρά το γεγονός ότι την ίδια περίοδο οι ανάγκες υγείας του πληθυσμού ήταν πολλές και επειγούσες⁷.

Την περίοδο αυτή (1894-1914) το κεντρικό διοικητικό όργανο των υγειονομικών υπηρεσιών ήταν η «Διεύθυνσις Δημοσίας Υγιεινής και Αντιλήψεως» του Υπουργείου των Εσωτερικών, η οποία πλαισιωνόταν από έναν υγειονομικό επιθεωρητή και από το «Ιατροσυνέδριον». Επιπρόσθετα, υπήρχαν αρμοδιότητες και υπηρεσίες υγείας διάσπαρτες σε διάφορα Υπουργεία (πίνακας 2)^{8,9}, ενώ εκδόθηκαν σειρές νόμων και Βασιλικών Διαταγμάτων, που αφορούσαν στον τομέα της υγείας (πίνακας 3)^{8,9}.

Μετά το 1914, η εμπλοκή της χώρας στους Βαλκανικούς πολέμους και τα συνεπακόλουθα των εκτεταμένων καταστροφών και

ΠΙΝΑΚΑΣ 3. ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1864-1914, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΑΦΟΡΟΥΣΑΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ	ΝΟΜΟΙ
1866	«Περί ιδρύσεως Λωβοκομείου και Φρενοκομείου στη Σάμο»
1888	«Περί ιδρύσεως Λωβοκομείου στο δήμο Μαραθώνος»
1895	«Περί ανεγέρσεως Λυσοκομείου και Λυσιατρείου εν Αθήναις»
1898	«Περί προλήψεως μεταδόσεως της χολέρας εις Ευρώπην»
1899	«Περί ιδρύσεως Νοσοκομείου εις Ζάκυνθον»
1901	«Περί απομονώσεως των ληπρών»
1908	«Περί πωλήσεων της κινίνης, περί απολυμαντών και απολυμαντηρίων»
1910	«Περί ελευθεροκοινωνίας των πηλοίων»
ΕΤΟΣ	ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ
1866	«Περί οργανισμού Φρενοκομείου Κερκύρας»
1893	«Περί υγειονομικών μέτρων προς απόκρουσιν της χολέρας»
1903	«Περί εγκαταστάσεως ληπρών εις Σπιναλόγκαν Κρήτης»
1909	«Περί κτηνιάτρων»
1909	«Περί προσόντων και διδασκαλίας των αφιεμένων να μετέλθωσιν το επάγγελμα του επιστήμονος και πρακτικής μαίας»
1911	«Περί υγειονομικών μέτρων κατά της ευφλογίας»

Πηγές (επεξεργασία στοιχείων): α) Βασιλείου Θ. Συλλογές Νόμων. Αθήνα 1914, β) Μαθαγάρδης Α. Συλλογές Νόμων, Αθήνα 1924

ΠΙΝΑΚΑΣ 4. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ «ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΙΕΙΝΗΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ», ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΤΗΝ 14^η ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1922

A/A	ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
1.	Περιθάληψως Προσφύγων
2.	Λαϊκής Κατοικίας
3.	Τεχνικών Υπηρεσιών
4.	Προσωπικού
5.	Διεκπεραιώσεως
6.	Επιθεωρήσεως
A/A	ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
1.	Λοιμωδών Νόσων
2.	Κοινωνικής Υγιεινής
3.	Ιατρικής Αντιλήψεως
4.	Υγειονομικής Επιθεωρήσεως
A/A	ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ
1.	Προστασίας Θυμάτων Πολέμου
2.	Αγαθοεργών Ιδρυμάτων
3.	Προστασίας Απόρων
A/A	ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
1.	Νομικού Συμβούλιου
2.	Ιδιαίτερου Γραφείου Υπουργού
A/A	ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ
1.	Ανώτατον Υγειονομικόν Συμβούλιον
2.	Διοικητικόν Συμβούλιον
3.	Ειδικόν Υγειονομικόν Συμβούλιον
4.	Κεντρικόν Συμβούλιον Προνοίας και Στεγασεως Προσφύγων

Πηγή (επεξεργασία στοιχείων): Μακρίδης Ν. Αι Υπηρεσίαι Υγιεινής εν Ελλάδι. Αθήνα 1933

των πληθυσμιακών μετακινήσεων επέβαλαν την ανάγκη ουσιαστικότερης εμπλοκής του κράτους στα ζητήματα της υγείας και της κοινωνικής προστασίας.

Οι πρώτες εκδηλώσεις μέτρων κρατικής μέριμνας αφορούσαν στη σύσταση της «Ανωτάτης Διευθύνσεως Περιθάληψως» στη Θεσσαλονίκη το 1917 και στη συγκέντρωση των διάσπαρτων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας σε αυτόνομο Υπουργείο με την επωνυμία «Υπουργείον Περιθάληψως», κατά το ίδιο έτος¹⁰. Στο συγκεκριμένο Υπουργείο εντάχθηκαν οι αρμοδιότητες της μέριμνας για την περιθαλήψη των θυμάτων του πολέμου, των ορφανών και των προσφύγων, καθώς και των οικογενειών των επιστράτων.

Η ίδρυση Υπουργείου Υγείας και οι μετέπειτα εξελίξεις

Στις 27 Αυγούστου 1922, η κυβέρνηση Π. Πρωτοπαπαδάκη ψήφισε το νόμο 2882/1922 «περί μεταρρυθμίσεως και συμπληρώσεως του Υπουργείου της Περιθάληψως, μετονομαζομένου εις Υπουργείον Υγιεινής και Πρόνοιας»¹¹.

Σύμφωνα με το νόμο, το Υπουργείο διαρθρώθηκε από τις Διευθύνσεις Διοικητικού, Κοινωνικής Πρόνοιας, Δημοσίας Αντιλήψεως, Θυμάτων Πολέμου, Δημοσίας Υγείας και Κοινωνικής Υγιεινής.

Διαρθρώθηκε, επίσης, από μια Γενική Υγειονομική Επιθεώρηση, έξι ειδικές Υγειονομικές Επιθεωρήσεις, Περιφερειακές Υγειονομικές Επιθεωρήσεις και το «Ιατροσυνέδριον», το οποίο μετονομάστηκε σε «Ανώτατον Υγειονομικόν Συμβούλιον».

Το σημαντικό αυτό νομοθέτημα, το οποίο αποτελεί ορόσημο στην ιστορία του ελληνικού κράτους και αφορά στην ίδρυση του πρώτου Υπουργείου Υγείας στη χώρα, δεν τέθηκε σε εφαρμογή λόγω της Μικρασιατικής καταστροφής, που συνέπεσε λίγο μετά την ψήφισή του και των σοβαρών γεγονότων που τη συνόδευσαν. Στις 14 Δεκεμβρίου 1922 η κυβέρνηση Σ. Γονατά εξέδωσε νομοθετικό διάταγμα «περί ιδρύσεως Υπουργείου Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως», στο οποίο ενσωματώθηκε το ιδρυθέν το 1917 «Υπουργείον Περιθάληψως»¹². Στο Υπουργείο συγκροτήθηκε Γενική Διεύθυνση Υγιεινής με προϊστάμενο ιατρό υγειονόλογο, ενώ ακολούθησε η έκδοση σειράς νομοθετημάτων, τα οποία ρύθμιζαν τη λειτουργία του Υπουργείου (πίνακες 4, 5)⁷.

Η δικτατορία Θ. Πάγκαλου προχώρησε στην κατάργηση του «Υπουργείου Υγιεινής, Πρόνοιας και Αντιλήψεως» και στην ίδρυση «Ανωτάτης Διευθύνσεως Προσφύγων»¹³. Παράλληλα, η Διεύθυνση Υγιεινής και το Τμήμα Προστασίας Απόρων του καταργηθέντος Υπουργείου μεταφέρθηκαν στο Υπουργείο Εσωτερικών, το Τμή-

ΠΙΝΑΚΑΣ 5. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1922-1925, ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΡΥΘΜΙΖΑΝ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ «ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΙΕΙΝΗΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ»

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ	ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ
14/01/1923	«Περί αρμοδιότητας Υγιεινής Προνοίας και Αντιλήψεως»
02/07/1923	«Περί οργανώσεως της Διευθύνσεως Υγιεινής»
06/08/1923	«Περί οργανώσεως των Υπηρεσιών του Υπουργείου Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως»
26/12/1922	«Περί διορισμού Γενικού Διευθυντού Δημόσιας Υγείας»
28/10/1923	«Περί οργανώσεως της περιφερειακής Υγειονομικής Υπηρεσίας»
06/09/1925	«Περί οργανώσεως των Υπηρεσιών του Υπουργείου Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως»

Πηγή: Μακρίδης Ν. Αι Υπηρεσίαι Υγιεινής εν Ελλάδι. Αθήνα 1933

μα Αγαθοεργών Ιδρυμάτων στο Υπουργείο Παιδείας και το Τμήμα Προστασίας Θυμάτων Πολέμου στο Υπουργείο Στρατιωτικών⁵.

Στις 28 Αυγούστου 1926, η κυβέρνηση Γ. Κονδύλη επανίδρυσε το «Υπουργείο Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως» και σύστησε «Υφυπουργείον Υγιεινής»^{14,15}. Το 1928 η κυβέρνηση Ε. Βενιζέλου διαχώρισε το Υπουργείο, ιδρύοντας «Υφυπουργείον» και στη συνέχεια «Υπουργείον Υγιεινής» με το νόμο 4172/1929 «περί συστάσεως αυτοτελούς Υπουργείου Υγιεινής»¹⁶. Στα τέλη του 1932, όταν ανέλαβε εκ νέου ως πρωθυπουργός ο Ε. Βενιζέλος, αποφασίστηκε η ενοποίηση του «Υπουργείου Υγιεινής» με το «Υπουργείο Κρατικής Αντιλήψεως», με την ονομασία «Υπουργείον Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως» (πίνακας 6)⁷. Το 1935 το «Υπουργείον Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως» μετονομάστηκε σε «Υπουργείον Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως» και τον επόμενο χρόνο σε «Υπουργείον Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως»¹. Στις 28 Σεπτεμβρίου 1940 εκδόθηκε ο νόμος 2588 «περί μετονομασίας του Υπουργείου Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως και οργανώσεως των Υπηρεσιών αυτού», με βάση τον οποίο το Υπουργείο μετονομάστηκε σε «Υπουργείον Εθνικής Προνοίας». Το συγκεκριμένο Υπουργείο λειτούργησε για λίγους μήνες παράλληλα με το «Υπουργείον Υγιεινής» και στη συνέχεια έπαυσε να υφίσταται¹. Κατά τη διάρκεια της Γερμανικής κατοχής επανιδρύθηκε το «Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας και Αντιλήψεως», το οποίο στη συνέχεια ονομάστηκε «Υπουργείον Προνοίας και Κρατικής Αντιλήψεως» και ακολούθως «Υπουργείον Εθνικής Προνοίας»². Μετά την απελευθέρωση της χώρας, η κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου ψήφισε το νόμο 8/6-11-1944 «περί συστάσεως Υπουργείου Υγιεινής» και διαχωρίστηκαν οι υπηρεσίες του «Υπουργείου Εθνικής Προνοίας» στα Υπουργεία «Κοινωνικής Προνοίας» αφενός και «Υγιεινής» αφετέρου^{17,18}. Στις 7 Μαρτίου 1945, με νεότερο νομοθέτημα, τα δύο Υπουργεία συγχωνεύτηκαν στο «Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας», αλλά μετά πάροδο λίγων μηνών διαχωρίστηκαν εκ νέου, για να επανενωθούν και πάλι με το νομοσχέδιο 1671/1951 «περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων» ως

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ «ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ», ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΤΗΝ 1^ο ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1932

A/A	ΤΜΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ
1.	Προσωπικού
2.	Διεκπεραιώσεως
3.	Επιθεωρήσεως
4.	Λογιστικού και Οικονομικής Επιθεωρήσεως
5.	Δημοσιότητας
A/A	ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΣ
1.	Προστασίας Θυμάτων Πολέμου
2.	Αγαθοεργών Ιδρυμάτων
3.	Δημόσιας Αντιλήψεως
A/A	ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
1.	Λοιμωδών Νόσων – Κοινωνικής Υγιεινής και Ιατρικής Αντιλήψεως
2.	Ιατρικών Επαγγελμάτων
3.	Κρατικής Κινίνης
4.	Υπηρεσίες Υγειονομικής Επιθεωρήσεως
A/A	ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
1.	Αποκαταστάσεως Προσφύγων
2.	Λαϊκής Κατοικίας
3.	Τεχνικόν

Πηγή: Μακρίδης Ν. Αι Υπηρεσίαι Υγιεινής εν Ελλάδι. Αθήνα 1933

«Υπουργείον Κοινωνικής Πρόνοιας»^{19,20}. Το συγκεκριμένο Υπουργείο διατηρήθηκε με την ίδια διοικητική διάρθρωση μέχρι το 1964 (πίνακας 7)^{7,21}. Το 1964 η κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου δημιούργησε εκ νέου ανεξάρτητο «Υπουργείον Υγιεινής», το οποίο με τον αναγκαστικό νόμο 7/1967 συγχωνεύτηκε και πάλι ως Γενική Διεύθυνση Υγιεινής στο «Υπουργείον Κοινωνικής Πρόνοιας»^{1,22}. Το Υπουργείο αυτό μετονομάστηκε το 1968 σε «Υπουργείον Κοινωνικών Υπηρεσιών», στο οποίο εκτός των αρμοδιοτήτων των τομέων Υγείας και Πρόνοιας προστέθηκαν για πρώτη φορά οι αρμοδιότητες των κοινωνικών ασφαλίσεων, οι οποίες μέχρι τότε ανήκαν στα Υπουργεία Εργασίας και Γεωργίας²³.

Το «Υπουργείον Κοινωνικών Υπηρεσιών» διατήρησε τη συγκεκριμένη ονομασία, τις αρμοδιότητες και τη διοικητική δομή επί 14 συναπτά έτη, μέχρι τον Ιούλιο του 1982, οπότε διαχωρίστηκε και πάλι σε «Υπουργείον Υγείας – Πρόνοιας» αφενός και σε «Υπουργείον Κοινωνικών Ασφαλίσεων» αφετέρου²⁴. Από το 1982 έως τις μέρες μας οι μετονομασίες, οι διαχωρισμοί, καθώς και οι επανενώσεις των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Υγείας συνεχίστηκαν. Αποφασίστηκε, όμως, να σταματήσει η καταγραφή των γεγονότων το 1981, έτος που οριοθετεί την αναγκαία απόσταση της 25ετίας, η οποία έχει καθιερωθεί ως όριο για την αντικειμενική προσέγγιση επιλογών και δρώμενων.

Η ηγεσία του Υπουργείου Υγείας

Στο ελληνικό Υπουργείο Υγείας, ανεξάρτητα από τις αλληπάλληλες διαφοροποιήσεις της ονομασίας του και τις προσθαφαιρέσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ, ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΜΕ ΤΟ ΝΔ 1671/1951

A/A	ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ
1.	Διοικήσεως
2.	Επιθεωρήσεως
3.	Πολιτικής Κινητοποίησης
4.	Ειδικής Τεχνικής Υπηρεσίας
A/A	ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
1.	Συντονισμού
2.	Αστικής Αποκαταστάσεως
3.	Προσφύγων
4.	Εθνικών Ορφανοτροφείων και Παιδικών Σταθμών
5.	Ιδρυμάτων και Σωματείων
6.	Λαϊκής Κατοικίας
7.	Οικιστικής
8.	Παλινοστήσεως
9.	Κρατικής Αντιλήψεως
A/A	ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ
1.	Ανωτέρων και Κατωτέρων Υπαλλήλων
2.	Ανώτατον Υγειονομικόν Συμβούλιον
3.	Κεντρικόν Συμβούλιον Ιατρικής Αντιλήψεως, Υγιεινής και Κοινωνικής Ασφαλίσεως Αγροτών
4.	Εξυγιάνσεως
5.	Πρόνοιας και Στεγάσεως
6.	Εράνων
7.	Μητρότητας
8.	Παιδικών Εξοχών
9.	Προστασίας Τυφλών
A/A	ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ
1.	Δημόσιας Υγείας
2.	Κοινωνικής Υγιεινής
3.	Φυματιώσεως
4.	Ανθελονοσιακού Αγώνος
5.	Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων
6.	Ιατρικών Επαγγελμάτων
7.	Διαφωτίσεως
8.	Οικονομικών Υπηρεσιών
9.	Υγειονομικής Μηχανικής
10.	Επιθεωρήσεως Φαρμακείων
11.	Αγροτικής Κοινωνικής Ασφαλίσεως
12.	Παρακολουθήσεως Εφαρμογής Προγραμμάτων Νεοπροσφύγων

Πηγή (επεξεργασία στοιχείων): Αβραμίδης Δ. Βασικά Στοιχεία Δημόσιας Υγιεινής. Αθήνα 1980

αρμοδιοτήτων, θήτευσαν στην ηγεσία του, κατά την περίοδο 1917-1982, 102 υπουργοί και 38 υφυπουργοί (πίνακες 8, 9)^{2,25,26}.

Από το σύνολο των υπουργών, οι 14 έχουν θητεύσει στην ίδια θέση και στο ίδιο Υπουργείο περισσότερο από μία φορά. Ειδικότερα, ο Μιχαήλ Γαληνός και ο Νικόλαος Σμπαρούνης-Τρίκορφος διετέλεσαν τρεις φορές υπουργοί Υγείας, ενώ δύο φορές υπηρέτησαν ως υπουργοί οι Βασίλειος Βοϊλής, Σπύρος Δοξιάδης, Μάρκος Θεοδωρίδης, Ανδρέας Κοκκέβης, Μιχαήλ Κότσιανος, Μιχαήλ Κύρκος, Πέτρος Λεβαντής, Δημήτριος Λόντος, Φίλιππος Μανουηλίδης, Απόστολος Ορφανίδης, Ανδρέας Στράτος και Κωνσταντίνος Τσάτσος. Από τους 38 υφυπουργούς, ο Ιωάννης Ψαρρέας θήτευσε τρεις φορές στο συγκεκριμένο αξίωμα του Υπουργείου Υγείας και οι Κωνσταντίνος Καμπάς και Αλέξανδρος Παππάς από δύο.

Μεταξύ των υπουργών, τη μεγαλύτερη διάρκεια θητείας παρουσιάζει ο Σπύρος Δοξιάδης, ο οποίος τη δεύτερη φορά που ορκίστηκε υπουργός, θήτευσε συνεχώς επί 46 μήνες και 23 ημέρες, ενώ συνυπολογίζοντας και την πρώτη θητεία του, η συνολική διάρκεια της υπηρεσίας του ως υπουργού Υγείας ανέρχεται σε 48 μήνες και 5 ημέρες.

Ο δεύτερος, κατά σειρά, μακροβιότερος υπουργός είναι ο Ανδρέας Στράτος, του οποίου η συνολική διάρκεια των δύο θητειών του ανέρχεται σε 41 μήνες και 19 ημέρες και ακολουθεί ο Σπύρος Σίμος, ο οποίος ως υπουργός Περιθάψεως θήτευσε συνεχώς επί 40 μήνες και 20 ημέρες. Μεταξύ των υφυπουργών, μακροβιότερος είναι ο Ιωάννης Ψαρρέας, ο οποίος θήτευσε στη συγκεκριμένη θέση τρεις φορές και για συνολικό χρονικό διάστημα 81 μηνών και 24 ημερών. Ακολουθούν, κατά σειρά, ο Γεράσιμος Αποστολάτος, με διάρκεια θητείας 47 μήνες και 19 ημέρες, καθώς και η Άννα Συνοδινού, με διάρκεια θητείας 29 μήνες και 12 ημέρες. Στο σύνολο των υπουργών και υφυπουργών Υγείας με τη μεγαλύτερη διάρκεια θητείας -με εξαίρεση τον Σ. Σίμο, υπουργό Κυβέρνησης του Ε. Βενιζέλου- πρωθυπουργός των Κυβερνήσεων, στις οποίες θήτευσαν, ήταν ο Κωνσταντίνος Καραμανλής. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει τη θέση του Κ. Καραμανλή ότι η συχνή εναλλαγή προσώπων σε υπουργικούς θώκους δε συνεισφέρει στην εύρυθμη λειτουργία της κρατικής διοίκησης.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι 10 υπουργοί Υγείας παρουσιάζουν διάρκεια θητείας μικρότερη των δέκα ημερών. Πρόκειται για τους Σ. Βενιζέλο (τρεις ημέρες), Σ. Γονατά (τρεις ημέρες), Ι. Διαμαντόπουλο (τέσσερις ημέρες), Ν. Καλιύβα (πέντε ημέρες), Ι. Λεωνίδα (έξι ημέρες), Γ. Μαντζαβίνο (επτά ημέρες), Α. Μπακάλημπαση (εννέα ημέρες), Γ. Πανά (τρεις ημέρες), Κ. Σταμούλη (οκτώ ημέρες) και Κ. Τσάτσο (τρεις ημέρες). Μεταξύ των υφυπουργών Υγείας τη μικρότερη διάρκεια θητείας (εννέα ημέρες) την παρουσιάζει ο Δ. Σαράτσος, ενώ για τον Α. Μέξη, ο οποίος απεβίωσε λίγο μετά την ορκωμοσία του, δε δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα Κυβερνήσεως Διάταγμα περί διακοπής της θητείας του.

Από την ίδρυση του Υπουργείου Υγείας μέχρι το 1981 θήτευσε ως υπουργός, κατά την περίοδο 29/2/1956 έως 5/3/1958, η Λίνα Τσαλδάρη, η οποία υπήρξε η πρώτη γυναίκα μέλος ελληνικής κυβέρνησης και η μοναδική που άσκησε υπουργικά καθήκοντα μέχρι τη μεταπολίτευση του 1974. Ως υφυπουργοί θήτευσαν οι κυρίες Νίκη Γουλιανδρή και Άννα Συνοδινού, με διάρκεια θητείας ένα μήνα και 12 ημέρες, η πρώτη και 29 μήνες και 12 ημέρες, η δεύτερη.

Ο μόνος εν ενεργεία πρωθυπουργός, ο οποίος ανέλαβε ταυτόχρονα το Υπουργείο Υγείας, ήταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Η συγκεκριμένη επιλογή του κορυφαίου αυτού έλληνα πολιτικού ⇨

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΥΓΕΙΑΣ, ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1981, ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΘΗΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΝΑ ΘΗΤΕΙΑ

Α/Α	ΕΠΙΘΕΤΟ-ΟΝΟΜΑ ΥΠΟΥΡΓΟΥ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΘΗΤΕΙΑΣ		ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΘΗΤΕΙΑΣ		ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
		Έναρξη	Λήξη	Μήνες	Ημέρες	
1	Σίμος Σπυρίδων	14/06/1917	04/11/1920	40	20	Ε. Βενιζέλος
2	Ζαΐμης Θεόδωρος	04/11/1920	26/03/1921	4	22	Δ. Ράλλης
3	Καρτάλης Αντώνιος	26/03/1921	02/03/1922	11	6	Δ. Γούναρης
4α	Θεοδωρίδης Μάρκος	02/03/1922	03/05/1922	2	1	Δ. Γούναρης
5	Λεωνίδας Ιωάννης	03/05/1922	09/05/1922	-	6	Ν. Στράτος
4β	Θεοδωρίδης Μάρκος	09/05/1922	28/08/1922	3	19	Π. Πρωτοπαπαδάκης
6	Γιαννόπουλος Σπυρίδων	28/08/1922	16/09/1922	-	18	Ν. Τριανταφυλλίδης
7	Δοξιάδης Απόστολος	17/09/1922	12/03/1924	17	28	Σ. Κροκιδάς
8	Πάζης Δημήτριος	12/03/1924	24/07/1924	4	12	Α. Παπαναστασίου
9α	Ορφανίδης Απόστολος	25/07/1924	09/03/1925	7	16	Θ. Σοφούλης
10	Μισιρλόγλου Αναστάσιος	09/03/1925	26/06/1925	3	17	Α. Μιχαλακόπουλος
11	Σταμούλης Κωνσταντίνος	26/06/1925	04/07/1925	-	18	Θ. Πάγκαλος
12α	Μανουηλίδης Φίλιππος	04/07/1925	17/10/1925	3	13	Θ. Πάγκαλος
13	Φίλιανδρος Κωνσταντίνος	17/10/1925	12/01/1926	2	25	Θ. Πάγκαλος
14	Αποσκίτης Ηλίας	30/08/1926	16/10/1926	1	16	Γ. Κονδύλης
15	Ασιώτης Ηλίας	16/10/1926	04/12/1926	1	20	Γ. Κονδύλης
16α	Κύρκος Μιχαήλ	04/12/1926	04/07/1928	19	-	Α. Ζαΐμης
17	Εμμανουηλίδης Εμμανουήλ	04/07/1928	22/12/1930	29	18	Ε. Βενιζέλος
18	Βενιζέλος Ελευθέριος	17/06/1929	22/12/1930	18	5	Ε. Βενιζέλος
19	Παππάς Αλέξανδρος	22/12/1930	26/03/1932	15	4	Ε. Βενιζέλος
20	Ιασωνίδης Λεωνίδας	22/12/1930	26/03/1932	15	4	Ε. Βενιζέλος
21	Μπακάλημπασης Αντώνιος	26/05/1932	05/06/1932	-	9	Α. Παπαναστασίου
22	Βαρδόπουλος Βασίλειος	05/06/1932	04/11/1932	4	29	Ε. Βενιζέλος
23	Αποστόλου Ιωάννης	05/06/1932	04/11/1932	4	29	Ε. Βενιζέλος
24	Γκοτζαμάνης Σωτήριος	04/11/1932	16/01/1933	2	12	Π. Τσαλδάρης
25	Γκότσης Κωνσταντίνος	16/01/1933	06/03/1933	1	20	Ε. Βενιζέλος
26	Δημούλης Περικλής	06/03/1933	07/03/1933	1	-	Α. Οθωναίος
27	Πανάς Γεώργιος	07/03/1933	10/03/1933	-	3	Π. Τσαλδάρης
28	Μακρόπουλος Ιωάννης	10/03/1933	21/03/1934	12	11	Π. Τσαλδάρης
16β	Κύρκος Μιχαήλ	21/03/1934	19/07/1935	15	28	Π. Τσαλδάρης
29	Σαγιάς Βασίλειος	19/07/1935	10/10/1935	2	21	Π. Τσαλδάρης
30	Αθηνογένης Αντώνιος	10/10/1935	30/11/1935	1	20	Γ. Κονδύλης
31	Δεκάζος Παναγιώτης	30/11/1935	14/03/1936	3	14	Κ. Δεμερτζής
32	Μαντζαβίνος Γεώργιος	14/03/1936	21/03/1936	-	7	Ι. Μεταξάς
33	Ελευθεριάδης Δημήτριος	21/03/1936	05/08/1936	4	14	Ι. Μεταξάς
34	Κορυζής Αλέξανδρος	05/08/1936	12/07/1939	31	7	Ι. Μεταξάς
35	Δουρέντης Ιωάννης	12/07/1939	04/09/1939	1	22	Ι. Μεταξάς
36	Κριμπάς Ηλίας	04/09/1939	20/04/1941	19	16	Ι. Μεταξάς και Α. Κορυζής
37	Νικοηούδης Θεόδουλος	29/04/1941	02/06/1941	1	3	Α. Κορυζής
38	Σοφούλης Εμμανουήλ	24/03/1943	14/04/1944	12	20	Ι. Ράλλης
39	Τζανακάκης Εμμανουήλ	14/04/1944	26/04/1944	-	12	Σ. Βενιζέλος
40α	Λόντος Δημήτριος	08/07/1944	18/10/1944	3	10	Γ. Παπανδρέου

⇒ 41	Μαρούλης Κωνσταντίνος	23/10/1944	03/01/1945	2	10	Γ. Παπανδρέου
40β	Λόντος Δημήτριος	25/10/1944	03/01/1945	2	8	Γ. Παπανδρέου
42	Καθύβας Νικόλαος	03/01/1945	08/01/1945	-	5	Ν. Πηλαστήρας
43α	Λεβαντής Πέτρος	08/01/1945	08/04/1945	3	-	Ν. Πηλαστήρας
44α	Τσάτσος Κωνσταντίνος	08/04/1945	11/04/1945	-	3	Π. Βούλγαρης
45α	Σμπαρούνης-Τρίκορφος Νικόλαος	11/04/1945	02/06/1945	1	21	Π. Βούλγαρης
45β	Σμπαρούνης-Τρίκορφος Νικόλαος	02/06/1945	11/08/1945	2	9	Π. Βούλγαρης
46	Κασιμάτης Γρηγόριος	02/06/1945	01/11/1945	4	29	Π. Βούλγαρης
47α	Βοϊλης Βασίλειος	11/08/1945	22/11/1945	3	11	Π. Βούλγαρης
48	Παναγόπουλος Νικόλαος	01/11/1945	22/11/1945	-	21	Π. Κανελλόπουλος
49	Μαθαμίδας Ευσάθιος	26/11/1945	04/04/1946	4	8	Θ. Σοφούλης
50	Τσαλδάρης Κωνσταντίνος	04/04/1946	18/04/1946	-	14	Π. Πουλιτσίας
51	Λαζανάς Γεώργιος	18/04/1946	04/11/1946	6	16	Κ. Τσαλδάρης
52	Καθλιαντζάκος Αλέξανδρος	18/04/1946	04/11/1947	6	16	Κ. Τσαλδάρης
53α	Κότσιανος Μιχαήλ	04/11/1946	24/01/1947	2	20	Κ. Τσαλδάρης
54	Κακαράς Αντώνιος	14/11/1946	24/01/1947	2	20	Κ. Τσαλδάρης
55	Βενιζέλος Σοφοκλής	24/01/1947	27/01/1947	-	3	Δ. Μάξιμος
56	Γονατάς Στυλιανός	24/01/1947	27/01/1947	-	3	Δ. Μάξιμος
53α	Κότσιανος Μιχαήλ	27/01/1947	19/09/1947	7	22	Δ. Μάξιμος
12β	Μανουηλίδης Φίλιππος	27/01/1947	17/02/1947	-	20	Δ. Μάξιμος
9β	Ορφανίδης Απόστολος	07/09/1947	18/11/1948	14	11	Θ. Σοφούλης
57	Δεσύλλης Θεόδωρος	19/09/1947	18/11/1948	13	29	Θ. Σοφούλης
58	Γεωργιλαδάκης Ευστράτιος	18/11/1948	20/01/1949	2	2	Θ. Σοφούλης
59	Καραμανλής Κωνσταντίνος	18/11/1948	06/01/1950	13	18	Θ. Σοφούλης
60	Ροδόπουλος Κωνσταντίνος	20/01/1949	06/01/1950	11	14	Θ. Σοφούλης
47β	Βοϊλης Βασίλειος	06/01/1950	23/03/1950	2	17	Ι. Θεοτόκης
61	Γκλαβάνης Ιωάννης	23/03/1950	21/08/1950	4	28	Ε. Βενιζέλος
62	Ζαΐμης Φωκίων	21/08/1950	11/10/1952	25	20	Ε. Βενιζέλος
63	Κωστόπουλος Αλέξανδρος	28/08/1950	28/01/1951	5	-	Ε. Βενιζέλος
64	Πεσματζόγλου Μιχαήλ	11/10/1952	19/11/1952	1	8	Δ. Κιουσόπουλος
65	Αδαμόπουλος Κωνσταντίνος	19/11/1952	11/04/1954	15	22	Α. Παπάγος
66	Σολομωνίδης Χρήστος	11/04/1954	15/12/1954	8	4	Α. Παπάγος
67	Πορτιζωγόπουλος Σταύρος	15/12/1954	06/10/1955	9	21	Α. Παπάγος
43β	Λεβαντής Πέτρος	15/10/1955	29/02/1956	4	14	Κ. Καραμανλής
68	Τσαλδάρη Λίνα	29/02/1956	05/03/1958	24	6	Κ. Καραμανλής
69	Μαθασπίνας Σπυρίδων	05/03/1958	17/05/1958	2	12	Κ. Γεωργακόπουλος
70α	Στράτος Ανδρέας	17/05/1958	20/09/1961	28	3	Κ. Καραμανλής
71	Χαραμής Ιωάννης	20/09/1961	04/11/1961	1	14	Κ. Δόβας
70β	Στράτος Ανδρέας	04/11/1961	20/12/1962	13	16	Κ. Καραμανλής
44β	Τσάτσος Κωνσταντίνος	20/12/1962	19/06/1963	5	29	Κ. Καραμανλής
72	Κυριακού Ιωάννης	19/06/1963	28/09/1963	3	9	Π. Πιπινέλης
45γ	Σμπαρούνης-Τρίκορφος Νικόλαος	28/09/1963	08/11/1963	1	10	Σ. Μαυρομυχάλης
73	Χούτας Στυλιανός	08/11/1963	31/12/1963	1	22	Γ. Παπανδρέου
74	Μάνος Αλέξανδρος	31/12/1963	19/12/1964	11	12	Ι. Παρασκευόπουλος
75	Κοτσώτας Παισανίας	19/02/1964	05/06/1964	3	16	Γ. Παπανδρέου

76	Μπακόπουλος Νικόλαος	05/06/1964	16/10/1964	4	11	Γ. Παπανδρέου
77α	Κοκκέβης Ανδρέας	16/10/1964	15/07/1965	8	29	Γ. Παπανδρέου
78	Έξαρχος Νικόλαος	16/10/1964	06/01/1965	2	20	Γ. Παπανδρέου
79	Ζορμπάς Νικόλαος	06/01/1965	15/07/1965	6	9	Γ. Παπανδρέου
80	Αποστολιάκος Χρήστος	16/07/1965	20/08/1965	1	4	Γ. Αθανασιάδης-Νόβας
81	Διαμαντόπουλος Ιάκωβος	16/07/1965	20/07/1965	-	4	Γ. Αθανασιάδης-Νόβας
82	Ηγουμενάκης Γεώργιος	20/07/1965	20/08/1965	1	-	Γ. Αθανασιάδης-Νόβας
83	Μανωλόπουλος Θεόδωρος	20/08/1965	17/09/1965	-	27	Η. Τσιριμώκος
84α	Γαϊθνός Μιχαήλ	20/08/1965	17/09/1965	-	27	Η. Τσιριμώκος
85	Κοθρής Εμμανουήλ	17/09/1965	05/10/1965	-	18	Σ. Στεφανόπουλος
86	Μανούσης Σταμάτης	17/09/1965	11/05/1966	7	24	Σ. Στεφανόπουλος
84β	Γαϊθνός Μιχαήλ	05/10/1965	14/04/1966	6	9	Σ. Στεφανόπουλος
87	Αθανασιάδης-Νόβας Γεώργιος	14/04/1966	11/05/1966	-	27	Σ. Στεφανόπουλος
84γ	Γαϊθνός Μιχαήλ	11/05/1966	22/12/1966	7	11	Σ. Στεφανόπουλος
88	Γιαννόπουλος Αθανάσιος	11/05/1966	22/12/1966	7	11	Σ. Στεφανόπουλος
89	Χρυσικός Ιωάννης	22/12/1966	03/04/1967	3	11	Ι. Παρασκευόπουλος
90	Ράλλης Γεώργιος	03/04/1967	21/04/1967	-	18	Π. Κανελλόπουλος
91	Θεοτόκης Σπυρίδων	03/04/1967	21/04/1967	-	18	Π. Κανελλόπουλος
92	Πουλιαντζάς Ευστάθιος	22/04/1967	20/06/1968	1	28	Κ. Κόλλιας
93	Πάτρας Λουκάς	20/06/1968	29/06/1970	24	9	Γ. Παπαδόπουλος
94	Δουβαλιόπουλος Γεώργιος	29/06/1968	29/06/1971	24	-	Γ. Παπαδόπουλος
95	Μπερνάρης Αντώνιος	26/08/1971	31/07/1972	11	5	Γ. Παπαδόπουλος
96	Λαδάς Ιωάννης	31/07/1972	08/10/1973	14	8	Γ. Παπαδόπουλος
97	Παναγιωτόπουλος Χαράλαμπος	08/10/1973	25/11/1973	1	17	Σ. Μαρκεζίνης
98	Γεωργιόπουλος Χαράλαμπος	03/12/1973	24/07/1974	6	21	Α. Ανδρουτσόπουλος
77β	Κοκκέβης Ανδρέας	24/07/1974	09/10/1974	2	15	Κ. Καραμανλής
99α	Δοξιάδης Σπυρίδων	09/10/1974	21/11/1974	1	12	Κ. Καραμανλής
100	Δερδεμέζης Βασίλειος	21/11/1974	22/02/1975	3	1	Κ. Καραμανλής
101	Χρυσανθόπουλος Κωνσταντίνος	22/02/1975	10/09/1976	18	18	Κ. Καραμανλής
102	Στεφανόπουλος Κωνσταντίνος	10/09/1976	28/11/1977	14	18	Κ. Καραμανλής
99β	Δοξιάδης Σπυρίδων	28/11/1977	21/10/1981	46	23	Κ. Καραμανλής και Γ. Ράλλης

Πηγές (επεξεργασία στοιχείων): α) ΦΕΚ περιόδου 1917-1981, β) Τζιοβάρας Γρ. Τα Υπουργεία μας. Αθήνα: Εκδόσεις Ποντίκι 1996:227-234, γ) Μακρυγιάννης Ν. Οι 91 πρωθυπουργοί της Ελλάδος (1843-2003). Αθήνα 2004

αποτελεί απόδειξη του ιδιαίτερου ενδιαφέροντός του για τον τομέα της υγείας, σε μία περίοδο, μάλιστα, κατά την οποία μία μεγάλη επιδημία δάγγειου πυρετού είχε παραλύσει την οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας. Υπουργός Υγείας διετέλεσε, επίσης, ο Στυλιανός Γονατάς, ο οποίος είχε θητεύσει προηγουμένως ως πρωθυπουργός, κατά την περίοδο 14-11-1922 έως 12-1-1924. Επιπρόσθετα, υπουργοί Υγείας οι οποίοι μετέπειτα ανέλαβαν την πρωθυπουργία Κυβερνήσεων είναι οι Γεώργιος Αθανασιάδης Νόβας, Σοφοκλής Βενιζέλος, Αλέξανδρος Κορυζής, Γεώργιος Ράλλης και Κωνσταντίνος Τσαλδάρης. Τέλος, διετέλεσαν επικεφαλής του Υπουργείου Υγείας, σε διάφορες εκφάνσεις του, ο μετέπειτα πρω-

θυπουργός και Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, καθώς και οι μετέπειτα Πρόεδροι της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Τσάτσος και Κωστής Στεφανόπουλος.

Σχόλιο

Η διαχρονική προσέγγιση και η αξιολόγηση των γεγονότων, τα οποία οδήγησαν στη σταδιακή οργάνωση των υπηρεσιών υγείας και στην ίδρυση Υπουργείου Υγείας στο ελληνικό κράτος, αναδεικνύουν ως ορόσημο των σχετικών προσπαθειών την περίοδο της Αντιβασιλείας και της Βασιλείας Όθωνα. Κατά τη συγκεκριμένη περίοδο δημιουργήθηκαν οι πρώτες δομές και υποδομές υπη- ➡

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΙ, ΣΤΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΚΦΑΝΞΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1981, ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΔΟ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΘΗΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΑΝΑ ΘΗΤΕΙΑ

Α/Α	ΕΠΙΘΕΤΟ-ΟΝΟΜΑ ΥΠΟΥΡΓΟΥ	ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΘΗΤΕΙΑΣ		ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΘΗΤΕΙΑΣ		ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ
		Έναρξη	Λήξη	Μήνες	Ημέρες	
1	Δοξιάδης Απόστολος	25/08/1928	07/06/1929	9	12	Ε. Βενιζέλος
2	Χρηστομάνος Αντώνιος	07/06/1929	27/07/1929	1	20	Ε. Βενιζέλος
3α	Παππός Αλέξανδρος	14/08/1929	31/12/1929	4	17	Ε. Βενιζέλος
3β	Παππός Αλέξανδρος	27/01/1930	12/12/1930	10	15	Ε. Βενιζέλος
4	Παπαδάτος Αχιλλεύς	27/12/1930	26/05/1932	16	29	Ε. Βενιζέλος
5	Σαράτσος Δημήτριος	26/05/1932	05/06/1932	-	9	Α. Παπαναστασίου
6	Τσακόπουλος Σπυρίδων	10/03/1933	20/03/1935	24	10	Π. Τσαλδάρης
7	Νικολήτσας Ιωάννης	20/03/1935	10/10/1935	6	20	Γ. Κονδύλης
8	Λούρος Κωνσταντίνος	10/10/1935	30/11/1935	1	20	Γ. Κονδύλης
9	Κούζης Αριστοτέλης	07/12/1935	05/08/1936	7	28	Κ. Δεμερτζής
10	Αλιβιζάτος Γεράσιμος	05/08/1936	12/12/1938	28	7	Ι. Μεταξάς
11	Τσέλλιος Επαμεινώνδας	19/11/1942	09/03/1943	3	20	Κ. Λογοθετόπουλος
12	Τσούτης Νικόλαος	07/03/1945	08/04/1945	1	1	Ν. Πλαστήρας
13α	Καμπάς Κωνσταντίνος	11/04/1945	01/11/1945	6	20	Π. Βούλγαρης
14	Λεβίδης Αλέξανδρος	02/06/1945	01/11/1945	4	29	Π. Βούλγαρης
15	Γιούκας Παναγιώτης	05/11/1945	22/11/1945	-	18	Π. Κανελλόπουλος
13β	Καμπάς Κωνσταντίνος	05/11/1945	22/11/1945	-	18	Π. Κανελλόπουλος
16	Ιασωνίδης Λεωνίδας	22/11/1945	04/04/1946	4	12	Θ. Σοφούλης
17	Μαράς Δημήτριος	26/11/1945	04/04/1946	4	8	Θ. Σοφούλης
18	Κρασαδάκης Νικόλαος	03/12/1945	04/04/1946	3	1	Θ. Σοφούλης
19	Μπακατσέλος Γεώργιος	08/05/1950	21/08/1950	3	13	Ν. Πλαστήρας
20	Χούτας Στυλιανός	04/09/1950	28/01/1951	4	24	Σ. Βενιζέλος
21	Γαβάσογλου Κωνσταντίνος	15/12/1954	06/10/1955	9	21	Α. Παπάγος
22	Κατσαφάδος Γεώργιος	06/10/1955	29/02/1956	4	23	Κ. Καραμανλής
23α	Ψαρρέας Ιωάννης	29/2/1956	05/03/1958	24	6	Κ. Καραμανλής
23β	Ψαρρέας Ιωάννης	17/05/1958	20/09/1961	40	3	Κ. Καραμανλής
23γ	Ψαρρέας Ιωάννης	04/11/1961	19/08/1963	17	15	Κ. Καραμανλής
24	Κοκκέβης Ανδρέας	19/02/1964	16/10/1964	7	27	Γ. Παπανδρέου
25	Λαμπίρης Σπυρίδων	01/11/1968	20/06/1968	7	19	Γ. Παπαδόπουλος
26	Δημητράς Ηλίας	20/06/1968	29/06/1970	24	9	Γ. Παπαδόπουλος
27	Λαμπράκος Παναγιώτης	29/06/1970	31/07/1972	25	2	Γ. Παπαδόπουλος
28	Μέξης Αντώνιος	31/07/1972	-	-	-	Γ. Παπαδόπουλος
29	Σαμαράς Αντώνιος	08/10/1973	25/11/1973	1	17	Σ. Μαρκεζίνης
30	Κοττάκης Γεώργιος	30/03/1974	24/07/1974	3	24	Α. Ανδρουτσόπουλος
31	Τσαλδάρης Αθανάσιος	26/07/1974	09/10/1974	2	13	Κ. Καραμανλής
32	Γουλιανδρή Νίκη	09/10/1974	21/11/1974	1	12	Κ. Καραμανλής
33	Μηρισίμης Νικόλαος	21/11/1974	10/09/1976	21	19	Κ. Καραμανλής
34	Κεφαλογιάννης Ιωάννης	10/09/1976	21/10/1977	13	11	Κ. Καραμανλής
35	Ανδριανόπουλος Ανδρέας	10/09/1976	21/10/1977	13	11	Κ. Καραμανλής
36	Αποστολάτος Γεράσιμος	28/11/1977	17/11/1981	47	19	Κ. Καραμανλής
37	Συνοδινού Άννα	28/11/1977	10/05/1980	29	12	Κ. Καραμανλής
38	Τσουκαντάς Αθανάσιος	10/05/1980	17/09/1981	16	27	Γ. Ράλλης

Πηγές (επεξεργασία στοιχείων): α) ΦΕΚ περιόδου 1928-1981, β) Τζοβάρας Γρ. Τα Υπουργεία μας. Αθήνα: Εκδόσεις Ποντίκι 1996:227-234, γ) Μακρυγιάννης Ν. Οι 91 Πρωθυπουργοί της Ελλάδος (1843-2003). Αθήνα 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1833-1982

ΕΤΟΣ	Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
1833	Υγειονομικών Τμήμα Υπουργείου Εσωτερικών (η πρώτη κεντρική υγειονομική υπηρεσία της χώρας)
1894	Διεύθυνσις Δημοσίας Υγιεινής και Αντιλήψεως Υπουργείου Εσωτερικών (το κεντρικό διοικητικό όργανο των υγειονομικών υπηρεσιών της χώρας την περίοδο 1894-1914)
1917	Υπουργείον Περιθάληψεως (πρόδρομος του Υπουργείου Υγείας)
1922	Υπουργείον Υγιεινής και Κοινωνικής Προνοίας
1922	Υπουργείον Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως
1926	Κατάργηση του Υπουργείου και διασπορά των Υπηρεσιών του σε άλλα Υπουργεία
1926	Υπουργείον Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως και σύσταση Υφυπουργείου Υγιεινής
1928	Υπουργείον Υγιεινής
1932	Υπουργείον Κρατικής Υγιεινής και Αντιλήψεως
1935	Υπουργείον Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως
1940	Υπουργείον Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως (λειτουργήσε για λίγους μήνες παράλληλα με το Υπουργείο Υγιεινής)
1941	Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας και Αντιλήψεως
1942	Υπουργείον Κρατικής Προνοίας και Αντιλήψεως
1942	Υπουργείον Εθνικής Προνοίας
1944	Υπουργείον Υγιεινής
1945	Υπουργείον Κοινωνικής Προνοίας (συχώνευση Υπουργείων Κοινωνικής Προνοίας και Υγιεινής)
1945	Υπουργείον Υγιεινής (διχοτόμηση Υπουργείων Κοινωνικής Προνοίας και Υγιεινής)
1951	Υπουργείον Κοινωνικής Πρόνοιας (συχώνευση Υπουργείων Κοινωνικής Προνοίας και Υγιεινής)
1962	Υπουργείον Υγιεινής
1967	Κατάργηση Υπουργείου Υγιεινής (ένταξη της Γενικής Διεύθυνσης Υγιεινής στο Υπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας)
1968	Υπουργείον Κοινωνικών Υπηρεσιών (ένταξη για πρώτη φορά στο Υπουργείο, εκτός των αρμοδιοτήτων των Τομέων Υγείας και Πρόνοιας, των αρμοδιοτήτων του τομέα των κοινωνικών ασφαλίσεων)
1982	Υπουργείον Υγείας – Πρόνοιας (ένταξη του τομέα των κοινωνικών ασφαλίσεων στο Υπουργείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων)

ρεσιών υγείας, λήφθηκαν μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας και οργανώθηκαν οι πρώτες μονάδες μόρφωσης και επιμόρφωσης των υγειονομικών.

Το νομοθετικό έργο επί θεμάτων υγείας της Οθωνικής περιόδου χαρακτηρίζεται από τάσεις να ευθυγραμμιστεί με τις τότε διεθνώς επικρατούσες αντιλήψεις. Πρέπει όμως να επισημανθεί ότι η υλοποίηση των στόχων που τέθηκαν υπήρξε μερικώς επιτυχής, πιθανώς λόγω των ευρύτερων δυσμενών συνθηκών που επικρατούσαν την εποχή εκείνη.

Η περίοδος 1864-1914 χαρακτηρίζεται από στασιμότητα των

εξελίξεων στον τομέα της υγείας, λόγω της ανάγκης απορρόφησης πόρων και ανθρώπινου δυναμικού προς οργάνωση αξιόμαχων ενόπλων δυνάμεων, με στόχο την απελευθέρωση του υπό δουλού ελληνοισμού.

Η ίδρυση το 1917 του «Υπουργείου Περιθάληψεως» αποτέλεσε το πρώτο βήμα για την ίδρυση Υπουργείου Υγείας στο ελληνικό κράτος, το οποίο έγινε πραγματικότητα μετά από τη μικρασιατική καταστροφή, όταν τα προβλήματα προστασίας της δημόσιας υγείας και οι ανάγκες περίθαλψης οξύνθηκαν, λόγω της έλλειψης εκατοντάδων χιλιάδων προσφύγων. Εκτοτε, το Υπουργείο Υγείας υπέστη αλληπαλήληθες διχοτομήσεις, καταργήσεις και επανασυστάσεις, που αποδεικνύουν έλλειμμα πολιτικού ρεαλισμού και μακρόπνοου προγραμματισμού (πίνακας 10).

Η ανάγκη εφαρμογής ενός Εθνικού Συστήματος Υγείας, σύμφωνα με τα επιτυχημένα πρότυπα άλλων χωρών, έγινε πραγματικότητα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1980-1990. Η καθιέρωσή του προσφέρει την ελπίδα ότι, με τις δομές και τις υλικοτεχνικές υποδομές που δημιουργήθηκαν και οι οποίες συνεχώς βελτιώνονται, καθώς και με την υλοποίηση εύστοχων αναθεωρήσεων διαφόρων πτυχών του νομοθετικού του πλαισίου, η παροχή υπηρεσιών υγείας στον ελληνικό λαό κατά τον 21^ο αιώνα θα είναι ουσιαστική, ποιοτικά αναβαθμισμένη και αποτελεσματική.

Βιβλιογραφία

1. Δαρδαβέσης Θ, Ιωαννίδης Α. Η σύσταση του Υπουργείου Υγείας στο ελληνικό κράτος. Πρακτικά ΙΕ' Πανελληνίου Ιστορικού Συνεδρίου. Θεσσαλονίκη 1999:182-196.
2. Τζοβάρδας Γ. Τα Υπουργεία μας. Αθήνα: Εκδόσεις Ποντίκι 1996:222-234.
3. Ευαγγελίδης Τ. Ιστορία του Ιωάννη Καποδίστρια, Κυβερνήτου της Ελλάδος (1828-1831). Αθήνα 1894.
4. Ευαγγελίδης Τ. Ιστορία του Όθωνος, Βασιλέως της Ελλάδος (1832-1862). Αθήνα 1893.
5. Μαστρογιάννης Ι. Ιστορία της Κοινωνικής Πρόνοιας της Νεωτέρας Ελλάδος. Αθήνα 1960.
6. Τσοκόπουλος Θ. Μια εκατοεταετηρίς υγειονομικής πολιτικής εν Ελλάδι (1833-1933). Στο: Μεγάλη Εγκυκλοπαίδεια Ιατρικής και Υγιεινής. Αθήνα 1934.
7. Μακρίδης Ν. Αι Υπηρεσίες Υγιεινής εν Ελλάδι. Αθήνα 1933.
8. Βασιλείου Θ. Συλλογές Νόμων. Αθήνα 1914.
9. Μαλαγάρος Α. Συλλογές Νόμων. Αθήνα 1934.
10. Νομοθετικό Διάταγμα. Περί συστάσεως Υπουργείου Περιθάληψεως. Αθήνα: ΦΕΚ 112/14-6-1917.
11. Νόμος 2882/1922. Περί μεταρρυθμίσεως και συμπληρώσεως του Υπουργείου της Περιθάληψεως μετονομαζομένου εις Υπουργείον Υγιεινής και Πρόνοιας. Αθήνα: ΦΕΚ 122, 1922.
12. Νομοθετικό Διάταγμα 13/14-12-1922. Περί ιδρύσεως Υπουργείου Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως και ενσωματώσεως εις αυτό του Υπουργείου Περιθάληψεως. Αθήνα: ΦΕΚ 269, 1922.
13. Νομοθετικό Διάταγμα. Περί καταργήσεως των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας, Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως. Αθήνα: ΦΕΚ 11/12-1-1926.
14. Νομοθετικό Διάταγμα. Περί επανιδρύσεως του Υπουργείου Υγιεινής, Προνοίας και Αντιλήψεως. Αθήνα: ΦΕΚ 286/28-8-1926.
15. Νομοθετικό Διάταγμα 25/1928. Περί συστάσεως Υφυπουργείου Υγιεινής. Αθήνα: ΦΕΚ 174/25-8-1928.
16. Νόμος 4172/1929. Περί συστάσεως αυτοτελούς Υπουργείου Υγιεινής. Αθήνα: ΦΕΚ 201/16-6-1929.
17. Νόμος 7/1945. Περί μετονομασίας του Υπουργείου Εθνικής Πρόνοιας και μεταβιβάσεως αυτώ Υπηρεσιών Στεγιάσεως. Αθήνα: ΦΕΚ 10/6-11-1945.
18. Νόμος 8/1945. Περί συστάσεως Υπουργείου Υγιεινής. Αθήνα: ΦΕΚ 10/6-11-1945.
19. Αναγκαστικός Νόμος 183/1945. Περί συγχώνευσως Υπουργείου Υγιεινής και Κοινωνικής Προνοίας. Αθήνα: ΦΕΚ 50/7-3-1945.
20. Αναγκαστικός Νόμος 1671/1951. Περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων. Αθήνα: ΦΕΚ 33/28-1-1951.
21. Αβραμίδης Δ. Βασικά στοιχεία Δημοσίας Υγιεινής. Αθήνα 1990.
22. Νομοθετικό Διάταγμα 4372/1964. Περί συστάσεως Υπουργείου Υγιεινής. Αθήνα: ΦΕΚ 168/11-10-1964.
23. Νομοθετικό Διάταγμα 1/1968. Περί Υπουργικού Συμβουλίου και Υπουργείων. Αθήνα: ΦΕΚ 270/21-11-1968.
24. Νόμος 1266/1982. Όργανα ασκήσεως νομισματικής, πιστωτικής και συναλλαγματικής πολιτικής και άλλες διατάξεις. Αθήνα: ΦΕΚ 81/2-7-1982.
25. ΦΕΚ περιόδου 1917-1981.
26. Μακρυγιάννης Ν. Οι 91 Πρωθυπουργοί της Ελλάδος (1843-2003). Αθήνα 2004.